Söz Varlığı ve Sözcükte Anlam

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Söz varlığı**, bir dildeki sözcüklerin, deyimlerin, atasözlerinin ve kalıp sözlerin bütünüdür. Kişinin söz varlığı zenginleştikçe duygu ve düşüncelerini daha doğru ve etkili anlatır.
- **Gerçek (temel) anlam:** Sözcüğün akla gelen ilk anlamıdır. **Yan anlam:** Temel anlamla ilgisi korunarak kazanılan yeni anlamdır (masanın ayağı). **Mecaz anlam:** Gerçek anlamdan tamamen uzaklaşılarak kazanılan anlamdır (taş yürekli).
- **Terim anlam:** Bir bilim, sanat ya da meslek alanına özgü anlamdır (edebiyatta "imge", matematikte "kök"). **Çok anlamlılık:** Bir sözcüğün birden çok anlam taşımasıdır; sözlükte anlamlar numaralanır.
- **Bağlam:** Bir sözcüğün hangi anlamda kullanıldığını, içinde bulunduğu cümle ve metin belirler. Sözlükteki anlamlardan hangisinin geçerli olduğu bağlamdan çıkarılır.
- Dilimize henüz yerleşmemiş yabancı sözcükler yerine **Türkçe karşılıkları** kullanılmalıdır (feedback → geri bildirim, deadline → son tarih). Sözcüklerin anlamı ve güncel yazımı **TDK Güncel Türkçe Sözlük**'ten denetlenebilir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki cümlelerde koyu yazılmış sözcüklerin hangi anlamda (gerçek, yan, mecaz, terim) kullanıldığını yazınız.

a) Kış gelince **soğuk** rüzgârlar başladı. .....
b) Bize karşı çok **soğuk** davrandı. .....
c) Dağın **eteğinde** küçük bir köy vardı. .....
ç) Bu şiirde güçlü bir **imge** kullanılmış. .....

2 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ağır" sözcüğü **mecaz anlamda** kullanılmıştır?

A) Kaybettiği arkadaşının acısı çok ağır geldi ona.
B) Bu valiz tek başıma taşıyamayacağım kadar ağır.
C) Ağır demir kapıyı iki kişi zor açtık.
D) Kamyonun ağır yükü köprüyü sarsıyordu.
E) Taş, suya atılınca ağır olduğu için battı.

3 Aşağıdaki yabancı sözcüklerin Türkçe karşılıklarını yazınız.

a) feedback: ..... b) deadline: ..... c) online: ..... ç) mouse: .....

4 Aşağıdakilerin hangisinde koyu yazılmış sözcük **yan anlamda** kullanılmıştır?

A) Koşarken **ayağı** burkuldu.
B) Onun **eli** çok açıktır, herkese yardım eder.
C) Masanın **ayağı** kırılınca üstündeki vazo düştü.
D) Bu soruyu çözmek için **kafa** yormak gerek.
E) Kardeşim bu haberle **havalara** uçtu.

---

5 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Bir sözcüğün hangi anlamda kullanıldığını bağlam belirler.
( ) Terim anlamlı sözcükler yalnızca bilim alanında kullanılır.
( ) Mecaz anlamda sözcük, gerçek anlamından tamamen uzaklaşır.
( ) Söz varlığı yalnızca sözcüklerden oluşur; deyimler bu kapsama girmez.

---

6 "Bu **çay** bahçesi, **çay** kenarına kurulmuş."
Bu cümlede koyu yazılmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) İkisi de aynı anlamdadır.
B) Yazılışları aynı, anlamları farklıdır.
C) Biri terim, öteki mecaz anlamdadır.
D) İkisi de yan anlamda kullanılmıştır.
E) Birbirinin zıt anlamlısıdır.

---

7 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **terim anlamlı** bir sözcük vardır?

A) Akşam sofrasında herkes neşeliydi.
B) Yağmur yüzünden maç ertelendi.
C) Pazardan taze meyve aldık.
D) Kapıyı yavaşça kapattı.
E) Hikâyenin **olay örgüsü** beklenmedik bir sonla bitiyordu.

---

8 "Göz" sözcüğünü aşağıda belirtilen anlamlarda birer cümlede kullanınız.

a) Gerçek anlam: .....
b) Mecaz anlam: .....

9 Aşağıdaki sözcüklerden hangisinin Türkçe karşılığı **yanlış** verilmiştir?

A) link – bağlantı
B) trend – aktarma
C) server – sunucu
D) printer – yazıcı
E) e-mail – e-posta

10 Aşağıdaki deyimlerin anlamlarını yazınız.
a) göz boyamak: .....
b) ağzı kulaklarına varmak: .....
c) kulak kabartmak: .....

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Yaylaya çıktığımız ilk gece dedem, ateşin başında eski bir türküyü mırıldandı. Sesi kısıktı ama türkünün her sözü içime işledi. Sabah olunca çobanlar sürüyü otlağa sürdü; biz de derenin soğuk suyunda yüzümüzü yıkadık. O yaz, şehrin gürültüsünden kaçan kafam ilk kez dinlendi."
Bu metinde aşağıdaki sözcüklerden hangisi **mecaz anlamda** kullanılmıştır?

A) işledi B) kısıktı C) sürdü D) yıkadık E) soğuk

12 "Yaylaya çıktığımız ilk gece dedem, ateşin başında eski bir türküyü mırıldandı. Sesi kısıktı ama türkünün her sözü içime işledi. Sabah olunca çobanlar sürüyü otlağa sürdü; biz de derenin soğuk suyunda yüzümüzü yıkadık. O yaz, şehrin gürültüsünden kaçan kafam ilk kez dinlendi."
Metinde geçen "kaçan kafam" söz öbeğinde "kafa" sözcüğü hangi anlamda kullanılmıştır? Açıklayınız.

13 "Tutmak" sözcüğünün sözlükteki anlamlarından bazıları şunlardır:
1. Elle yakalamak, bırakmamak.
2. Uygun görmek, benimsemek.
3. Kaplamak, doldurmak.
4. Bir miktara ulaşmak.
5. Birine yardım etmek, desteklemek.
"Yemeklerin hesabı beklediğimizden fazla tuttu." cümlesinde "tutmak" hangi anlamda kullanılmıştır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

14 "Açık" sözcüğünün sözlükteki anlamlarından bazıları şunlardır:
1. Kapalı olmayan.
2. Anlaşılır, belirgin.
3. Rengi koyu olmayan.
4. Bulutsuz (hava).
5. Eksik, gedik.
"Bütçedeki **açığı** kapatmak için yeni bir plan yapıldı." cümlesinde koyu yazılmış sözcük hangi anlamdadır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

15 Aşağıdakilerin hangisinde koyu yazılmış sözcük, diğerlerinden **farklı** bir anlam türünde kullanılmıştır?

A) Bu çay biraz fazla **tatlı** olmuş.
B) Bu elmalar çok **tatlı** olmuş.
C) Karpuz bu yaz çok **tatlı** çıktı.
D) Sabah erkenden **tatlı** bir rüzgâr esiyordu.
E) Annemin yaptığı **tatlı** şerbetli değildi.

16 Aşağıdaki cümlelerde koyu yazılmış yabancı sözcüklerin yerine Türkçe karşılıklarını yazarak cümleleri yeniden yazınız.
a) Etkinliğin **deadline**'ı cuma günü.
b) Sunumun sonunda herkesten **feedback** aldık.

17 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **"kırmak"** sözcüğü gerçek anlamında kullanılmıştır?

A) Sözlerinle beni çok kırdın.
B) Fiyatı biraz kırarsanız alırım.
C) Çocuk topla oynarken vazoyu kırdı.
D) Rekoru kırmak için yıllarca çalıştı.
E) Kış bu yıl bütün ekinleri kırdı geçirdi.

18 "Şairler, sözlükteki anlamı sınırlı sözcüklere yeni anlamlar yükleyerek dili genişletir."
Bu cümle söz varlığıyla ilgili aşağıdakilerden hangisini vurgulamaktadır?

A) Sözlüklerin gereksiz olduğunu
B) Edebî eserlerin dilin anlam zenginliğini artırdığını
C) Şairlerin yabancı sözcükleri tercih ettiğini
D) Sözcüklerin yalnızca tek bir anlamı olduğunu
E) Günlük dilin edebî dilden zengin olduğunu

19 Aşağıdaki sözcükleri anlam ilişkilerine göre eşleştiriniz.
1. ak – beyaz 2. ak – kara 3. yüz (sayı) – yüz (surat)
a) zıt anlamlı b) sesteş (eş sesli) c) eş anlamlı

20 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "sıcak" sözcüğü **mecaz anlamda** kullanılmıştır?

A) Sıcak çorba üşüyen çocukları ısıttı.
B) Öğle saatlerinde hava çok sıcaktı.
C) Sıcak sudan elini çabucak çekti.
D) Yeni komşularımız bize çok sıcak davrandı.
E) Fırından çıkan sıcak ekmeği böldü.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Bu roman, yazarın **kaleminden** çıkan en olgun eser."
"Deniz **dizimize** kadar çıkmıştı."
"Babam, emekliliğinde bağ **bozumuna** yardıma gitti."
"Masanın **kenarına** çarptı."
Koyu yazılmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) "Dizimize" sözcüğü terim anlamındadır.
B) "Bozumuna" sözcüğü mecaz anlamdadır.
C) "Kaleminden" sözcüğü mecazımürsel yoluyla "yazarlığından, üslubundan" anlamını kazanmıştır.
D) "Kenarına" sözcüğü sesteş bir sözcüktür.
E) Dört sözcük de gerçek anlamda kullanılmıştır.

22 Bir öğrenci, "hat" sözcüğünün farklı anlamlarını gösteren şu cümleleri yazmıştır:
I. Cetvelle kâğıda düz bir **hat** çekti.
II. Camideki **hat** levhası çok eskiydi.
III. Otobüs **hattı** değiştirildi.
IV. Bu **hat** sanatçısı Osmanlı yazısında ustaydı.
Hangi cümlelerde sözcük **aynı anlamda** kullanılmıştır?

A) I ve II B) I ve IV C) II ve III D) III ve IV E) II ve IV

23 "Yaşlı öğretmen, kırk yıl boyunca **kara tahtaya** sayısız umut yazmıştı. Emekli olduğu gün tebeşir tozuna bulanmış ellerine baktı ve gülümsedi. O ellerde binlerce öğrencinin **ilk harfi** saklıydı."
Bu parçada koyu yazılmış söz öbekleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) İlki gerçek, ikincisi mecaz anlamda kullanılmıştır.
B) İkisi de gerçek anlamda kullanılmıştır.
C) İkisi de terim anlamlıdır.
D) İlki mecaz, ikincisi gerçek anlamdadır.
E) İkisi de yan anlamda kullanılmıştır.

24 Aşağıdaki paragrafta yabancı kökenli olup Türkçe karşılığı yaygın olan iki sözcüğü bulunuz ve Türkçe karşılıklarını yazınız.
"Kulüp toplantısında yeni projeyi konuştuk. Başkan, herkesin fikirlerini dinledikten sonra etkinlik için bir deadline belirledi. Toplantının sonunda üyelerden kısa bir feedback istedi."

25 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde koyu yazılmış sözcük **terim anlamıyla** kullanılmıştır?

A) Ağacın **kökleri** toprağa sıkıca tutunmuştu.
B) Bu sorunun **kökü** çok eskilere dayanıyor.
C) Üçgenin iç **açılarının** toplamı 180 derecedir.
D) Dağın **doruğunda** kar vardı.
E) Onun **gönlünde** fırtınalar kopuyordu.

26 "Sözlükte on ayrı anlamı bulunan bir sözcük, cümlenin içine girdiğinde bunlardan yalnızca birini seçer. Onu seçtiren şey, çevresindeki sözcüklerdir."
Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sözlükler her sözcüğe on anlam verir.
B) Çok anlamlı sözcükler cümlede kullanılmamalıdır.
C) Sözcüklerin anlamı zamanla hiç değişmez.
D) Bir cümlede birden fazla sözcük aynı anlamı taşıyamaz.
E) Sözcüğün anlamını içinde bulunduğu bağlam belirler.

27 "Yol" sözcüğünü; gerçek, mecaz ve yan anlamlarıyla birer cümlede kullanınız.

28 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **deyim** kullanılmamıştır?

A) Sınav sonucunu duyunca etekleri zil çaldı.
B) Kitabı okuduktan sonra rafına geri koydu.
C) Bu işi yapmak için kolları sıvadı.
D) Söylediklerimi kulak ardı etti.
E) Olanları görünce küplere bindi.

29 "Eski metinlerde karşılaştığımız bazı sözcükleri anlamak için sözlüğe başvururuz. Ancak sözlükteki anlamlardan hangisinin metne uyduğunu bulmak için yine metne döneriz."
Bu parçadan aşağıdakilerden hangisi **çıkarılamaz**?

A) Eski metinlerdeki sözcüklerin hepsi günümüzde kullanılmamaktadır.
B) Sözlük, bilinmeyen sözcüklerin anlamlarını öğrenmeye yardım eder.
C) Bir sözcüğün sözlükte birden fazla anlamı olabilir.
D) Doğru anlamı belirlemede bağlam önemlidir.
E) Eski metinleri okurken sözlükten yararlanılabilir.

30 "Kitap okumak, insanın zihnine yeni pencereler açar. Her pencereden başka bir manzara görünür; bazısında bir köy düğünü, bazısında uzak bir limanın sisi. Pencere sayısı arttıkça oda da aydınlanır."
Bu parçada "pencere" ve "oda" sözcükleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Gerçek anlamda kullanılarak bir evin mimarisi anlatılmıştır.
B) Terim anlamıyla kullanılarak bilgisayar kavramları açıklanmıştır.
C) Yan anlamda kullanılarak bir yolculuk betimlenmiştir.
D) Mecaz anlamda kullanılarak okumanın insan zihnini zenginleştirdiği anlatılmıştır.
E) Sesteş olarak kullanılarak söz oyunu yapılmıştır.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**